

Μουσική Γ' Γυμνασίου

Τετράδιο Εργασιών

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Μαρία Δημητρακοπούλου**, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης
Μαгдаλινή Τζένου, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης
Πολύβιος Ανδρούτσος, Μουσικοπαιδαγωγός

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ: **Λελούδα Στάμου**, Επίκουρη Καθηγήτρια Παν/μίου Μακεδονίας
Αγγελική Χαμακιώτη, Σχολική Σύμβουλος
Γεωργία Δημητρίου, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **Μαρία Τζουανάκη**, Φιλολόγος, Εκπ/κός Β/θμιας Εκπ/σης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ: **Αθανάσιος Χρ. Παπαζαρής**, Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ **Βιολέττα Κωτσόγιαννη**, Εκπ/κός Β/θμιας Εκπ/σης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: **Δημήτρης Αληθινός**, Ζωγράφος

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ: **ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ**

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
 «Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
 Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσας
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Γεώργιος Κ. Παλμός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Γεώργιος Χαρ. Πολύζος
Πάρεδρος Ε.Θ. του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΜΑΚΕΤΑΣ,
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΒΑΣΕΙ ΥΠΟΔΕΙΞΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ,
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ / Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
 «ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΜΟΝΙΜΗ ΕΤΕΡΟΓΝΩΣΙΑ»
 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
 ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
 Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Μαρία Δημητρακοπούλου
Μαγδαληνή Τζένου
Πολύβιος Ανδρούτσος

Μουσική Γ' Γυμνασίου

Τετράδιο Εργασιών

Το ταξίδι της μουσικής στον 20ό αι.

Μουσικοί πειραματισμοί και ανατροπές	7
Η μουσική πρωτοπορία στην Ελλάδα του 20ού αι	10

Εικόνα και Ήχος

Εικαστικά και μουσική... μουσική και εικαστικά	15
Μουσική και κινηματογράφος.....	16
Μουσική και διαφήμιση.....	18

Από το γκόσπελ στο ροκ

Και εγένετο... το blues	21
All that Jazz!	23
Πέτρα που κυλάει δε χορταριάζει	25
Το φαινόμενο Beatles	28
Η ιστορία ενός τοίχου	30

Ελληνικές μουσικές ιστορίες

Η ελληνική μουσική του χτες και του σήμερα	33
Ρεμπέτικο και λαϊκό τραγούδι	35
Ελληνική τζαζ	38

Στις γειτονιές του ελληνικού τραγουδιού

Οδός Μάνου Χατζιδάκι	41
Άξιον εστί το φως.....	44
Η «επιστροφή στις ρίζες» του Γ. Μαρκόπουλου.....	47
Η... γειτονιά του Σταύρου Ξαρχάκου	49
Ο δρόμος του Μάνου Λοϊζου	51
Για τη μικρή Ελλάδα του Δ. Σαββόπουλου	53

Το ταξίδι της μουσικής στον 20ό αι.

Μουσικοί πειραματισμοί και ανατροπές

1. Θα ακούσετε το έργο «Γυμνοπαίδες Νο. 1» του συνθέτη Ερίκ Σατί.

Στο πεντάγραμμο υπάρχει ένα απόσπασμα από την παρτιτούρα για πιάνο.

Ερίκ Σατί (Eric Satie, 1866 – 1925), Γάλλος συνθέτης.

Ήταν στενός φίλος με τους Κλ. Ντεμπισύ και Ζαν Κοκτώ (J. Cocteau) και μέλος της ομάδας συνθετών, γνωστής ως «Ομάδα των Έξι».

Η μουσική του εκπροσωπεί την πρώτη ρήξη με το Ρομαντισμό του 19ου αι. Τα κυρίως σύντομα πιανιστικά του έργα είναι εντελώς αντισυμβατικά και μοιάζουν με παρωδίες.

- Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στη μουσική αυτού του έργου σε ό,τι αφορά το ρυθμό, τη μελωδία και την αρμονία (άκουσμα των συχορδιών);

Ε. Σατί

2. Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις και βρείτε την κρυμμένη λέξη στην ακροστικήδα.

α. _____

β. _____

γ. _____

δ. _____

α. Αυτός ο παλμός δεν υπάρχει στο λεξιλόγιο των νέων συνθετών.

β. Η «αυγή» της διαδέχτηκε το «λυκόφως του χρωματικού ύφους».

γ. Οι συνθέτες εγκατέλειψαν τις μείζονες και ελάσσονες και χρησιμοποίησαν νέες.

δ. «Η... της Άνοιξης», έργο του Ι. Στραβίνσκι.

3. Στο παρακάτω πεντάγραμμο υπάρχει ένα απόσπασμα από το έργο «The Poet Acts» του συνθέτη μινιμαλιστικής μουσικής, Φίλιπ Γκλας (Philip Glass).

Κυκλώστε με μολύβι το ρυθμικό σχήμα που επαναλαμβάνεται.

Σημειώστε Α πάνω από τα μέτρα που είναι ίδια με το 1ο, και Β πάνω από τα μέτρα που είναι ίδια με το 3ο μέτρο.

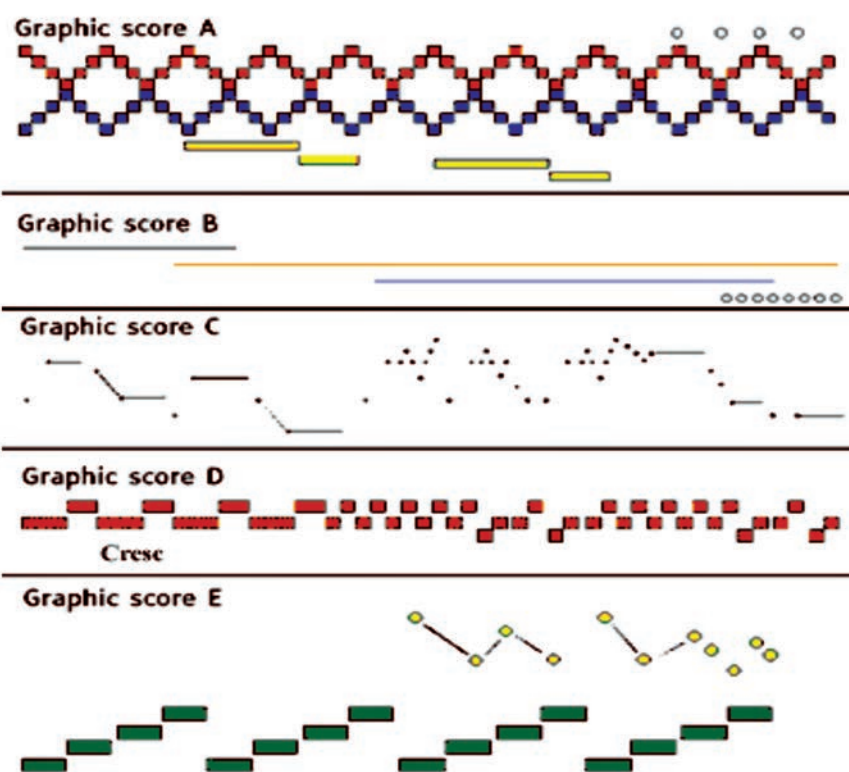
The image shows two systems of musical notation for a piece by Philip Glass. Each system consists of a treble staff and a bass staff. The treble staff contains a sequence of eighth notes and rests, with a repeating rhythmic pattern. The bass staff contains a sequence of eighth notes and rests, also with a repeating rhythmic pattern. The first system starts with a 'pp' (pianissimo) dynamic marking, and the second system starts with a 'p' (piano) dynamic marking. The music is in 4/4 time and features a complex, layered texture characteristic of Glass's minimalist style.

- Στο παρακάτω πεντάγραμμο, χρησιμοποιήστε το επαναλαμβανόμενο ρυθμικό σχήμα της σύνθεσης του Φ. Γκλας και δημιουργήστε το δικό σας μελωδικό μοτίβο χρησιμοποιώντας όποια φθογγόσημα θέλετε.
- Ζητήστε από τον καθηγητή σας να παίξει ή να τραγουδήσει τη δημιουργία σας.

4. Σε πέντε ομάδες εκτελέστε την παρακάτω γραφική παρτιτούρα, χρησιμοποιώντας αυτοσχέδια μουσικά όργανα όπως: μολύβια, φύλλα χαρτιού, θρανίο, τη φωνή σας.

Η κάθε ομάδα θα αναλάβει και μια σειρά.

Προετοιμάστε την εκτέλεσή σας και παρουσιάστε την στην τάξη.

Γραφική παρτιτούρα: Είδος παρτιτούρας του 20ου αι., όπου οι συνθέτες χρησιμοποιούν σύμβολα για να μεταφέρουν τις προθέσεις τους σε ό,τι αφορά τους ήχους και τις υφές της σύνθεσής τους. Συνήθως εσκεμμένα δεν χρησιμοποιούν σύμβολα της τυπικής σημειογραφίας με στόχο να ενεργοποιήσουν τη δημιουργικότητα του εκτελεστή.

Η μουσική πρωτοπορία στην Ελλάδα του 20ού αι.

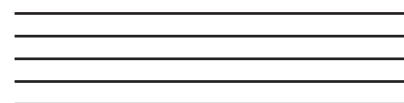
1. Ο Ν. Χαλικιόπουλος-Μάντζαρος, συνέθεσε τον Ελληνικό Εθνικό Ύμνο σε ποίηση Δ. Σολωμού.

- Δοκιμάστε να τραγουδήσετε το παρακάτω απόσπασμα, σε δίφωνη χορωδία.

Στην παραπάνω μελωδία οι δύο φωνές κινούνται παράλληλα με διαστήματα τρίτης (π.χ. Ντο-Μι, στο 1ο μέτρο) και έκτης (π.χ. Ρε-Σι, στο προτελευταίο μέτρο).

- Σημειώστε στο διπλανό πεντάγραμμο ένα άλλο διάστημα τρίτης και ένα άλλο διάστημα έκτης που υπάρχουν στο παραπάνω απόσπασμα.

- Συμπληρώστε στην παρακάτω μελωδία την κάτω φωνή με διαστήματα τρίτης.

- Ποιο απόσπασμα του Εθνικού Ύμνου πιστεύετε ότι είναι; Συμπληρώστε το αντίστοιχο απόσπασμα των στίχων και τραγουδήστε το.
2. Ένα από τα διασημότερα έργα του Ν. Σκαλκώτα είναι οι 36 Ελληνικοί Χοροί.

Η διαδικασία σύνθεσης των 36 Ελληνικών Χορών ξεκίνησε το 1931 και ολοκληρώθηκε το 1936. Ήδη από το 1927-28, ο συνθέτης είχε αρχίσει να δείχνει ενδιαφέρον για την ελληνική παραδοσιακή μουσική. Προσπάθησε να τη γνωρίσει και να συλλέξει υλικό τραγουδιών από δημοσιευμένες συλλογές. Με το έργο αυτό ασχολήθηκε σε ολόκληρη τη διάρκεια της δημιουργικής του σταδιοδρομίας. Ο Σκαλκώτας, όταν ολοκλήρωσε τους 36 Χορούς, τους καθarόγραψε σε δύο χειρόγραφα, τα έδωσε με δερμάτινο δέσιμο και δώρισε ένα στο μαέστρο και συνθέτη Δ. Μητρόπουλο και ένα στο φίλο και χρηματοδότη του Εμ. Μπενάκη.

- Θα ακούσετε ένα απόσπασμα από έναν από τους 36 Ελληνικούς Χορούς.

A. Ποιο παραδοσιακό χορό σας θυμίζει; _____

B. Αναφέρετε δύο όργανα που ακούτε να παίζουν στο έργο: _____

Δωδεκαφθογγισμός
Επτανησιακή Σχολή
Εθνική Σχολή

Μανώλης Καλομοίρης
Νίκος Σκαλκώτας
Νικόλαος Χαλκιοπούλος-Μάντζαρος

- Μια χρωματική κλίμακα αποτελείται από 12 νότες. Κάθε νότα αντιστοιχεί και σε έναν αριθμό.

Ντο	Ντο δίεση	Ρε	Ρε δίεση	Μι	Φα	Φα δίεση	Σολ	Σολ δίεση	Λα	Λα δίεση	Σι
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

- Γράψτε τον αριθμό του τηλεφώνου σας, διαγράφοντας τα μηδενικά και τους αριθμούς που επαναλαμβάνονται δύο φορές. _____
- Γράψτε τους αριθμούς που έμειναν. Συμπληρώστε τους υπόλοιπους αριθμούς που απομένουν ως το 12 με τη σειρά που εσείς θέλετε.

[illegible]

Στο παρακάτω πεντάγραμμο φτιάξτε μια σύνθεση που να περιλαμβάνει αυτές τις νότες χρησιμοποιώντας το ρυθμικό σχήμα Α:

- Δοκιμάστε να τραγουδήσετε ή να εκτελέσετε σε κάποιο μελωδικό όργανο τη σύνθεσή σας και συγκρίνετέ τη με αυτές των συμμαθητών σας.

Τι έμαθα...

1. Επιλέξτε τη σωστή απάντηση κυκλώνοντας το κατάλληλο γράμμα.

1) Χαρακτηριστικό του σειραϊσμού:

A. Το τυχαίο B. Η σειρά Γ. Οι μείζονες και ελάσσονες

2) Κύριος εκπρόσωπος της Ελληνικής Εθνικής Μουσικής Σχολής είναι ο:

A. Ν. Σκαλκώτας B. Ν. Μάντζαρος Γ. Μ. Καλομοίρης

3) Ο Μάντζαρος έδωσε την παρτιτούρα του Εθνικού Ύμνου στον:

A. Βασιλιά Όθωνα B. Δ. Λαυράγκα Γ. Ι. Ξενάκη

2. Σχηματίστε δύο διαστήματα τρίτης και δύο διαστήματα έκτης στα παρακάτω πεντάγραμμα.

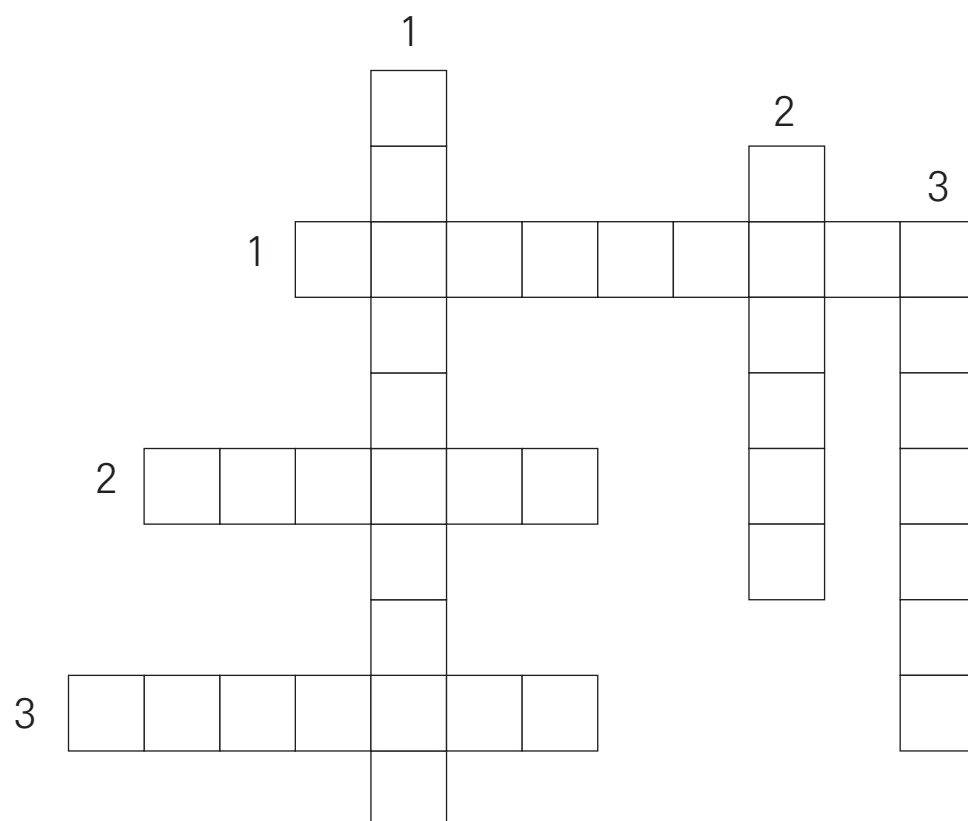
3. Συμπληρώστε τα κενά με την κατάλληλη λέξη.

A. Οι συνθέτες του _____ χρησιμοποιούν επαναλαμβανόμενα ρυθμικά ή μελωδικά σχήματα.

B. Ο Νίκος Σκαλκώτας υπήρξε σημαντικός εκπρόσωπος του _____.

Γ. Στα Πολύτοπα, ο Ξενάκης ανέπτυξε «νηχτικά _____».

4. Λύστε το διπλανό σταυρόλεξο.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1. Ονομάζονται έτσι τα πολυθεάματα του Ι. Ξενάκη.
2. Στην αλεατορική μουσική η σειρά των φθόγγων είναι . . .
3. Σημαντικός Έλληνας συνθέτης και αρχιτέκτονας του 20ού αι.

ΚΑΘΕΤΑ

1. Ονομάζεται η συνθετική μέθοδος του Ι. Ξενάκη.
2. Ο Ν. Σκαλκώτας έγραψε 36 Ελληνικούς . . .
3. Εκτός από δωδεκαφθογγικά, ο Ν. Σκαλκώτας έγραψε και τέτοια έργα.

5. Αναφέρετε ένα χαρακτηριστικό για καθένα από τα παρακάτω είδη:

Δωδεκαφθογγισμός: _____

Σειραϊσμός: _____

Αλεατορική μουσική: _____

Μινιμαλισμός: _____

Εικόνα και ήχος

1. Ακούστε ένα απόσπασμα από το «Πρελούδιο στο απόγευμα ενός Φαύνου» του Κλωντ Ντεμπισύ και «ζωγραφίστε» σε ένα λευκό χαρτί, τα αισθήματα που σας προκαλεί το συγκεκριμένο έργο.

2. Το 1913, ο Μαρσέλ Ντυσάν, ζωγράφος και φίλος του συνθέτη Τζον Κέητζ, έφτιαξε το έργο «Μουσικό Παρόραμα», στο οποίο με τη βοήθεια των αδελφών του, Υβόν και Μαντλέν, έγραψε σε κλήρους τις 25 νότες που περιλαμβάνονται σε 2 οκτάβες.

Τραβώντας τους κλήρους από ένα καπέλο, κατέγραψε τις νότες σε μια παρτιτούρα και δημιούργησε τρεις ξεχωριστές φωνητικές γραμμές που ονομάζονται Υβόν, Μαντλέν και Μαρσέλ, χωρίς να διευκρινίζει αν πρέπει να εκτελεστούν ταυτόχρονα ή διαδοχικά.

Το κείμενο που χρησιμοποίησε για να τραγουδηθεί η σύνθεση, ήταν ο ορισμός της λέξης «τυπώνω» από ένα λεξικό.

Προσπαθήστε να φτιάξετε κι εσείς το δικό σας «μουσικό παρόραμα», κληρώνοντας τις νότες της πεντατονικής κλίμακας Ντο και ανακαλύψτε πώς λειτουργεί το «τυχαίο» στη μουσική!

Ο συνθέτης Τζων Κέητζ

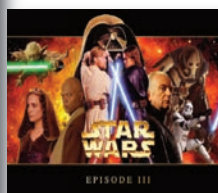
Πίνακας 1

3. Προσπαθήστε να «εικονογραφήσετε μουσικά» το διπλανό πίνακα του Έσερ.

Παρατηρήστε τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα και τις μεταμορφώσεις τους, καθώς και την αίσθηση του βάθους, το φόντο και όλες τις διαστάσεις που μπορείτε να αποδώσετε μουσικά.

Μουσική και κινηματογράφος

1. Ποιο είναι το αγαπημένο σας σάουντρακ ταινίας; Ποια είναι τα στοιχεία που έχετε συγκρατήσει από τη μουσική της ταινίας και γιατί; _____

2. Το μιούζικαλ «West Side Story» του Λέοναρντ Μπέρνσταϊν (L. Bernstein) αναφέρεται στη ζωή στα γκέτο της Αμερικής.

Τραγουδήστε το ρεφραίν του τραγουδιού «America» που αναφέρεται ειρωνικά στη ζωή στην Αμερική και παρατηρήστε τις αλλαγές στους τονισμούς (1ο μέτρο – υ υ – υ υ, 2ο μέτρο – υ – υ – υ).

[– ισχυρό μέρος του μέτρου,
υ ασθενές μέρος του μέτρου]

I like to be in A - me - ri - ca, O - kay by me in A - me - ri - ca,

5 ev' - ry - thing free in A - me - ri - ca, for a small fee in A - me - ri - ca.

- Βρείτε ένα ρυθμικό σχήμα, για να συνοδεύσετε το τραγούδι σας (π.χ. θρανίο στο πρώτο από τα τρία όγδοα, παλαμάκια στα τέταρτα).

3. Βρείτε ποιος συνθέτης έγραψε τη μουσική στην αγαπημένη σας ταινία και φέρτε πληροφορίες γι' αυτόν.